

رویکردی به استحکام ساخت درونی قدرت برای نیروهای مسلح آینده جمهوری اسلامی ایران از منظر فرماندهی معظم کل قوا^(مدظله العالی)

حمیدرضا فرتوکزاده^{۱*}

سیدعلیرضا قاضی میرسعید^۲

چکیده

با تحولاتی که در بازیگران و کنشگران اصلی جنگ‌ها رخ داده، شیوه‌های جنگیدن نیز دچار تغییر شده است. بنابراین نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران به عنوان اصلی‌ترین رکن دفاعی و امنیتی در کشور، در حال و آینده باید قدرت دفاعی و بازدارندگی خود را حفظ نموده و ساخت درونی قدرت خود را مستحکم نمایند. لذا این پژوهش با هدف تبیین استحکام ساخت درونی قدرت برای نیروهای مسلح آینده با استفاده از فرمایشات مقام معظم رهبری انجام شده است. این تحقیق با استفاده از روش تحلیل مضمون، چهار مضمون "نیروی انسانی دانشی، انقلابی، بصیر، معنوی، بلند همت"، "نظام تربیتی شهادت‌طلبانه"، "قدرت نظامی با فناوری‌های لبه دانشی"، "مردم پایه با اتحاد همه جانبه مردم، مسئولان و نخبگان" را ارائه نموده است.

واژه‌های کلیدی:

پیچیدگی مرکب، استحکام ساخت درونی، بیانات مقام معظم رهبری، قدرت ملی.

^۱ دانشیار دانشگاه صنعتی مالک اشتر

^۲ مربی دانشگاه افسری امام علی (ع)

* نویسنده مسئول:

مقدمه

تداوم بی‌اعتمادی بین کشورها و رشد تهدیدات امنیتی جدید، منجر به پیچیدگی محیط امنیتی جهانی شده است (زارع، ۱۳۸۸: ۸). پیچیدگی‌های محیط امنیتی نوین و عدم قطعیت پیوند خورده با آن، پیش‌بینی رفتار دولت‌ها را بسیار مشکل کرده است و موجب شده که تلاش برای به حداکثر رساندن توان و قدرت مقابله با این تهدیدات نوین و جنگ‌های احتمالی جدید افزایش یابد. بطور مثال چین با درک تحولات جدید در حوزه جنگ تلاش نموده تا در سه حوزه مشخص شامل تغییر رفتار نظامیان خود و به‌کارگیری سربازان حرفه‌ای و دانش‌محور و تغییر در ابزارهای جنگ و مدرنیزاسیون ساختار تکنولوژی و تجهیزاتی خود در سیستم‌های دفاعی خود متحول شده و سمت شکل‌های جدید جنگ به خصوص جنگ‌های اطلاعاتی و حملات سایبری به سیستم‌های نفوذپذیر نظامی رقیب و غافل‌گیری استراتژیک آنها سوق یابد (رضایی و همکار، ۱۳۹۱: ۱۷۸-۱۷۷).

در این فضای به شدت تغییرپذیر و نامطمئن، آمادگی برای پذیرش وقوع جنگ‌های آینده مبتنی بر تکامل اندیشه‌های نظامی، تاکتیک‌ها و فناوری پیشرفته یک ضرورت ملی و حتمی است. اما با توجه به پیچیدگی، عدم قطعیت و ابهام در نوع و کیفیت و چگونگی جنگ‌های آینده لازم است در جهت آمادگی دفاعی و حفظ اقتدار نظامی بر اساس مقابله بموقع با چالش‌ها و جنگ‌های احتمالی آینده، برای جلوگیری از غفلت راهبردی و نیز غافلگیر شدن گام برداشت.

بنابراین بررسی اندیشه‌های مقام معظم رهبری در باب ضرورت تحول در نیروهای مسلح آینده با هدف ایجاد آمادگی در مقابل تهدیدات آینده می‌تواند ادبیات جدیدی را ارائه دهد. بر این اساس مساله این پژوهش، تبیین استحکام ساخت درونی برای نیروهای مسلح از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله العالی) به عنوان فرماندهی معظم کل قوا می‌باشد.

مرور مبانی نظری و پیشینه پژوهش

قدرت ملی

قدرت در اصل به توان و استعداد انسان برای انجام کاری که مطلوب اوست اطلاق می‌شود. از منظر سیاسی قدرت عبارت است از عواملی که یک بازیگر را قادر می‌سازد تا رفتار بازیگران دیگر را در نفوذ خود قرار دهد. براین اساس بازیگران می‌توانند ملت‌ها، کشورها و سایر گروه‌ها را در انجام اقدامی مشخص و یا جلوگیری از آن تحت نفوذ قرار دهند (Glassner, 2004: 216).

زمانی که قدرت در قالب افراد یک جامعه مد نظر باشد، می‌توان توانایی‌های جامعه را قدرت ملی آن جامعه نامید. قدرت ملی "توانایی، قابلیت و ظرفیت یک ملت و یک کشور برای استفاده از منابع مادی و معنوی خود با هدف اعمال اراده ملی و تحصیل اهداف و منافع ملی" می‌باشد (حافظ‌نیا، ۱۳۸۶: ۴۶). ملت‌ها، آرمان‌ها و منافع متعددی دارند که برآورده شدن آنها تابعی از سطح و چگونگی قدرت ملی به ویژه در مقایسه با سایر کشورهاست؛ اگر کشوری از قدرت ملی بالایی برخوردار باشد، می‌تواند خواسته‌های خود را بدون مانع تأمین کند. می‌توان گفت بین قدرت ملی یک کشور و میزان نقش‌آفرینی آن کشور در روابط بین‌الملل، رابطه مستقیمی وجود دارد (زرقانی، ۱۳۸۸: ۱۱۱).

منابع قدرت مدام در حال تغییر است، بدین معنی که در هر دوره و شرایطی از تاریخ بشر، یک یا چند منبع در توانایی و افزایش قدرت تأثیرگذار بوده است. در اروپای قرن هجدهم جمعیت منبع عمده‌ای برای قدرت محسوب می‌شد. مدتی بعد وسعت سرزمین و سپس اهمیت صنعت و شبکه‌های ریلی مطرح شد. در ابتدای نیمه دوم قرن بیستم علوم و فناوری پیشرفته در صنعت و سلاح هسته‌ای به عنوان منابع قدرت مطرح گردید. قرن بیست و یکم با توجه به افزایش نقش اطلاعاتی و سازمانی قدرت، حجم اطلاعات در دسترس، افزایش بیشتری پیدا خواهد کرد و در این میان، توانایی سازمانی برای واکنش سریع و نرمش‌پذیر (قدرت نرم) به منبعی عمده برای قدرت تبدیل خواهد شد.

ساخت درونی قدرت

استحکام ساخت درونی یکی از ضرورت‌های راهبردی است که مقام معظم رهبری همواره بر آن تأکید داشتند و آن را در قالب رهیافت بهینه‌سازی ساختار مورد اشاره قرار دادند. به عبارت دیگر، استحکام ساخت درونی به معنای این است که حوزه‌های راهبردی بتوانند در سه فضای اجتماعی، سیاسی و نظامی در یک کلیت قرار بگیرند. بر مبنای این فرض زمانی استحکام ساخت درونی حاصل می‌شود که نظام سیاسی و نیروهای مسلح ماهیت کارکردی داشته باشند و بین نقش، سازمان و کارکرد آنها هماهنگی به وجود آید.

استحکام ساخت درونی، نیرویی است که یک جامعه متشکل از عناصر و اجزاء مختلف و متعدد، آن را به عنوان سیستم یا ساختار در کنار یکدیگر حفظ می‌کند تا بتواند به مطلوبیت ذاتی خود که همانا توانایی مقابله با ستیز محیط است دست یابد. رصد بیانات، فرمایش‌ها و تدابیر ابلاغی مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در طی سال‌های اخیر نشان می‌دهد همواره بر تحکیم ساخت درونی نظام و تقویت اقتدار درون‌زا تأکید نموده‌اند (کشتکار و همکارش، ۱۳۹۴).

استحکام‌بخشی ساخت درونی قدرت به معنای تقویت تمامی عناصر سخت‌افزاری و نرم‌افزاری قدرت درونی در هر کشوری از جمله بدیهیات اولیه برای مصون ماندن از تکانها و نوسانات بین‌المللی و هم‌چنین از لوازم اساسی برای پیش‌برد کارهای مملکتی به شمار می‌رود؛ مملکت نیز برای حفظ انسجام خود و اجرای بهینه کارویژه‌های اساسی خود به حداقلی از انرژی و ظرفیت نیاز دارد که از آن به استحکام‌یافتگی ساخت درونی تعبیر می‌شود. بنابراین مشخص است که استحکام‌یافتگی ساخت درونی لازمه حفظ ساختار جامعه و پایه‌ای اساسی برای کارویژه‌های حفظ همبستگی اجتماعی، تطبیق با وضعیت متحول محیطی، دستیابی به اهداف، حل منازعه و غیره است که از آنها به عنوان کارویژه‌های اساسی نظام اجتماعی نام می‌برند (قربانی، ۱۳۹۴: ۱).

پیچیدگی مرکب

پیچیدگی مرکب نوعی پیچیدگی است که در شاکله و دستگاه شناختی کنشگران اتفاق می‌افتد و عامل وقوع غفلت‌های راهبردی و در نهایت غافل‌گیری در مواجهه با بحران یا تهدید خواهد شد. گاهی همه مشکلات را می‌بینیم و از آن به فغان آمده‌ایم اما هنگام فهم مساله و حل آن، از آن دور می‌افتیم. منظور گونه‌ای از پیچیدگی است که کنشگران آن را احساس نمی‌کنند. در واقع نقاط کوری وجود دارد که کنشگر آن را نمی‌بیند و این غفلت درآینده موجب شکست سیاست‌ها می‌شود (فرتوک‌زاده و همکارش، ۱۳۹۴).

در باب ارتقاء امنیت و قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران دو رویکرد می‌تواند اتخاذ شود:

۱- رویکرد تهدید محور: این رویکرد واکنشی و پرهزینه است و امکان غافل‌گیری با ایجاد تنوع و تکثر کانون‌های تهدید وجود دارد.

۲- رویکرد ساخت درونی قدرت (قابلیت‌محور) که دارای ویژگی‌های زیر است:

- محصور در یک تهدید مشخص نیست.

- علاوه بر نگاه به بیرون، نگاه عمیق به درون دارد.

- دائماً به منابع راهبردی و مضمون‌های قابلیت‌ساز توجه دارد.

تمرکز این رویکرد بیش از آنکه متوجه نام دشمنان و مکان درگیری با آنها باشد؛ بر چگونگی شکست دادن طیف گسترده‌ای از قابلیت‌ها و توانمندی‌های مورد استفاده هر دشمن و هم‌چنین تعیین توانمندی‌های لازم و مورد نیاز جهت مقابله با هرگونه درگیری یا بحران استوار

است. در این رویکرد با تقویت چرخه‌های قابلیت‌ساز ملی به محض بروز علائم تهدید، امکان بازآرایی قابلیت‌ها در برابر تهدید نوظهور وجود دارد (فرتوک‌زاده و همکارش، ۱۳۹۴). با عنایت به مطالب بیان شده، شرایط و وضعیت دفاعی آینده کشور دارای پیچیدگی مرکب است و اگر نتوانیم آن را رمزگشایی نماییم در آینده با دو نوع پیچیدگی مواجه می‌شویم؛ پیچیدگی درون‌زا یا همان غفلت‌های راهبردی در حوزه دفاعی و پیچیدگی برون‌زا یا غافل‌گیری از طرف دشمنان و هم‌پیمانانشان. لذا نیاز است که پیچیدگی‌های مرکب محیط راهبردی جدید به درستی و بطور علمی شناسایی و رمز گشایی شوند و نیز بایستی قابلیت‌های موجود و قابلیت‌های مورد نیاز شرایط آینده شناسایی شوند.

روش‌شناسی پژوهش

یک تحقیق شامل جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل آنها با استفاده از یک روش مناسب است. این پژوهش از نظر راهبرد کیفی و بر مبنای هدف، بنیادی است و بر حسب طرح تحقیق، توصیفی محسوب می‌شود. داده‌های تحقیق از بیانات فرماندهی معظم کل قوا در مورد موضوع ساخت درونی قدرت استخراج شده و برای تجزیه و تحلیل متن بیانات از روش تحلیل تم یا تحلیل مضمون که در تحقیقات کیفی کاربرد گسترده‌ای دارد، استفاده شده است. همچنین جمع‌آوری داده‌ها با روش کتابخانه‌ای و استفاده از سایت بیانات رهبر معظم انقلاب و فیش‌برداری از فرمایشات ایشان انجام شده است.

جامعه آماری کلیه فرمایشات فرماندهی معظم کل قوا و نمونه آماری بیانات ایشان در مورد ساخت درونی و قدرت نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و روش نمونه‌گیری، روش هدفمند است. قلمرو زمانی تحقیق مربوط به سخنرانی‌ها و بیانات مقام معظم رهبری در فاصله سال‌های ۱۳۶۹ تا ۱۳۹۶ بوده و قلمرو مکانی فرمایشاتی است که در جمع نیروهای مسلح، مسئولان نظام و مردم بیان گردیده‌اند.

تحلیل مضمون، یکی از روش‌های کارآمد تحلیل کیفی است (Braun, 2006). و شبکه مضامین یکی از شیوه‌های تحلیل مضمون به شمار می‌آید که در این پژوهش به عنوان روش تحقیق استفاده شده است.

شبکه مضامین، بر اساس یک فرآیند مشخص، مضامین پایه (پایین‌ترین سطح قضایای پدیده)، مضامین سازمان‌دهنده (مضامین پایه‌ای دسته‌بندی و خلاصه شده به اصول مجردتر و انتزاعی‌تر) و مضامین فراگیر (استعاره‌های اساسی و مضامین حاکم بر کل متن) را استخراج

نموده و آنها را به صورت گرافیکی و شبیه تارنما نشان می‌دهد (شیخ‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰). تحلیل شبکه مضمون به سه بخش اصلی تقسیم می‌شود: تجزیه متن، اکتشاف متن و یکپارچه کردن اکتشافها (Attride & Stirling, 2001).

مراحل تنظیم شبکه مضمون در جدول شماره (۱) نشان داده شده است:

جدول (۱) مراحل تنظیم شبکه مضمونی (Attride & Stirling, 2001)

مرحله تحلیلی	گام	اقدام
الف) تجزیه متن	کدگذاری	تهیه یک چارچوب کدگذاری با تجزیه متن
	تعریف مضامین	استخراج و تصحیح مضامین
	ساختن شبکه‌های مضمونی	۱. یافتن مضامین پایه‌ای ۲. بازاریابی مضامین پایه‌ای برای یافتن مضامین سازمان‌دهنده ۳. استخراج مضمون فراگیر
ب) کشف متن	توصیف و کشف شبکه‌های مضمونی	
	خلاصه کردن شبکه‌های مضمونی	
ج) یکپارچه‌سازی کشفها	توصیف الگوها	

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

در مرحله اول با فیش‌برداری از متن بیانات و سخنرانی‌های مقام معظم رهبری، نقل قول‌های ایشان در مورد استحکام ساخت درونی قدرت انتخاب شده و کدگذاری می‌شوند. در ادامه هر کدام از این نقل قول‌ها حاوی مضمونی است که با خواندن آن متن، به‌طور مستقیم به ذهن می‌آید و سایر مراحل ارائه شده در بالا به شرح جداول (۲) و (۳) انجام می‌شود:

جدول (۲) تبدیل نقل قول به مضامین پایه‌ای

مضمون پایه‌ای	فیش‌برداری از متن بیانات	آدرس
استحکام به خاطر تجهیزات معنوی است.	جمهوری اسلامی با اقتدار کامل [ایستاده]؛ بعد از این هم همین‌جور خواهد بود. این را همه بدانند ...	بیانات در دیدار خانواده‌های شهدای مرزبان و مدافع حرم
استحکام به خاطر عزم و اراده است.	که جمهوری اسلامی مستحکم ایستاده است... و این به‌خاطر تجهیزات مادی نیست. تجهیزات مادی نقش اساسی و تعیین‌کننده ندارند، چیزهای دیگری وجود دارد؛ آن، تجهیزات معنوی است؛ آن عزم و اراده‌ی ثابت است، آن راه‌های استحکام درونی	
راه‌های استحکام درونی دل‌های یکپایه‌ی آحاد مردم است.		
تربیت جوانانی با روح شهادت ایجاد استحکام می‌کند.		

	<p>دل‌های یکایک آحاد مردم است، آن قدرت تربیت جوان‌هایی است که در این طوفان عجیب فساد ... جمهوری اسلامی، قدرت اسلامی، نظام اسلامی، می‌تواند این جور جوان‌هایی را تربیت کند و امروز تربیت کرده و هستند... و روح [این قدرت] هم، روح همین شهادت است (۱۳۹۶/۳/۲۸).</p>	
<p>منظور از «قُوَّة» فقط قُوَّة‌ی نظامی نیست؛ البتّه قُوَّة‌ی نظامی هم هست. از لحاظ علمی خودتان را قوی کنید. از لحاظ فنّاوری خودتان را قوی کنید. از لحاظ تولید داخلی قوی کنید. از لحاظ کشف ظرفیت‌های فراوانی که در این کشور هست ... قوی کنید.</p>	<p>... در آیه‌ی شریفه‌ی «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ» به احتمال زیاد منظور از «قُوَّة» فقط قُوَّة‌ی نظامی نیست؛ البتّه قُوَّة‌ی نظامی هم هست اما فقط قُوَّة‌ی نظامی نیست. ... معنای این استحکام ساخت داخلی کشور ... این است. از لحاظ علمی خودتان را قوی کنید، از لحاظ تولید داخلی قوی کنید... از لحاظ کشف ظرفیت‌های فراوانی که در این کشور هست ... قوی کنید (۱۳۹۵/۱۱/۲۷).</p>	<p>بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی</p>
<p>استحکام سیاسی، هم استحکام اقتصادی، هم استحکام فرهنگی، استحکام روحی و روانی. استحکام نخبگان و مسئولان. جوان‌های عزیز ما بایستی این رویش مبارک روحیه‌ی انقلابی را ادامه بدهند. مسئله‌ی کشور، جهت‌گیری انقلابی است. مسئله‌ی کشور، اقتصاد است. مسئله‌ی کشور، پیشرفت علمی است. مسئله‌ی کشور، انسجام آحاد ملت است.</p>	<p>راه عبور از همه‌ی مشکلات ... چه در این دوره، ... چه در پنجاه سال دیگر، این است که کشور از درون مستحکم باشد. ... هم استحکام سیاسی، هم استحکام اقتصادی، هم استحکام فرهنگی، و هم بالاتر از همه استحکام روحی و روانی افراد، بخصوص نخبگان و بخصوص مسئولان ارشد کشور. ... جوان‌های عزیز ما بایستی این رویش مبارک روحیه‌ی انقلابی را ادامه بدهند. ... مسئله‌ی کشور، جهت‌گیری انقلابی است؛ ...، اقتصاد...، پیشرفت علمی است ... و اتحاد و انسجام آحاد ملت است ... (۱۳۹۸/۸/۲۶)</p>	<p>بیانات در دیدار مردم اصفهان</p>
<p>اگر چنانچه دشمنی به شما حمله کرد، شما بر اثر کمبود امکانات، کمبود سلاح و مهمات، کمبود آمادگی غافلگیر نشوید و خسارت تحمّل نکنید.</p>	<p>"[خصوصیتی] که باید نیروهای مسلح ما به آن توجه داشته باشند، مسئله عمل به آیه‌ی شریفه‌ی «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَ عَدُوَّكُمْ» است. معنای این آیه این است که غافل گیر نشوید؛ معنایش این است که اگر چنانچه دشمنی به شما حمله کرد، شما بر اثر کمبود امکانات، کمبود سلاح و مهمات، کمبود آمادگی، خسارت تحمّل نکنید، که خسارت شما</p>	<p>دیدار جمعی از فرماندهان</p>

	خسارت ملت است، خسارت شما خسارت اسلام است" (۱۳۹۴/۱/۳۰).	
بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی	علاج مقابله‌ی با این دشمنی هم فقط یک چیز است و آن، تکیه‌ی به اقتدار ملی و به توان داخلی ملی و مستحکم کردن هرچه بیشتر ساخت درونی کشور [است]. هرچه در این زمینه ما کار بکنیم، کم است (۱۳۹۲/۱۱/۲۸).	علاج مقابله‌ی دشمن تکیه به اقتدار ملی و به توان داخلی ملی است.
دیدار جمعی از فرماندهان	"آنچه من تأکید می‌کنم این است که پیشرفت‌های کشور در زمینه‌های تسلیحاتی و در زمینه‌های آمادگی‌های رزمی باید همچنان طریق پیشرفت را ادامه بدهد؛" (۱۳۹۴/۱/۳۰)	باید به پیشرفت در تسلیحات و آمادگی رزمی ادامه داد.
دیدار جمعی از فرماندهان	"حفظ بصیرت، حفظ جهت‌گیری صحیح، آمادگی‌های لازم، روحیه‌ی خوب و افزایش روزافزون تجهیزات و امکانات و آمادگی‌های رزمی یکی از کارهای اساسی است که نیروهای مسلح بایستی داشته باشند." (۱۳۹۴/۱/۳۰)	نیروهای مسلح بایستی حفظ بصیرت و جهت‌گیری صحیح، روحیه خوب و آمادگی رزمی را حفظ نمایند.
مراسم تحلیف دانشجویان	"ارتش و سپاه و بسیج و نیروی انتظامی و همه‌ی کسانی که در ارتباط با نیروهای مسلح هستند، این را وظیفه‌ی خود بدانند که حصار مستحکمی در مقابل توطئه‌های دشمنان و شرارت دشمنان علیه ملت ایران خواهند بود" (۱۳۹۲/۷/۱۳)	نیروهای مسلح حصار مستحکم در مقابل دشمنان آینده خواهند بود.
مراسم دانش‌آموختگی	"نوآوری، ابتکار، استفاده از دل‌های پاک و نیروهای با استعداد عمیق، می‌تواند روزبه‌روز ارتش را پیش ببرد." (۱۳۸۲/۶/۲۹)	نوآوری و ابتکار و نیروی انسانی دل‌پاک و مستعد عامل پیشبرد ارتش است.
دیدار جمعی از فرماندهان	"خصوصیت ارتش این است که مراقب دشمن است." (۱۳۷۸/۱/۲۵)	مراقبت دائمی ویژگی خاص ارتش است.
در مانور ذوالفقار	"قدرت نظامی برای کشوری که مورد تهدید قدرتهاست، یکی از واجبتین واجبهاست." (۱۳۷۶/۷/۵)	قدرت نظامی واجبتین واجبها برای کشور است.
مراسم تحلیف دانشجویان	"ما بدون آن که کسی را تهدید بکنیم، استحکام و اقتدار نیروهای مسلح را مهم‌ترین عامل در راه حفظ امنیت خارجی ملت و جمهوری اسلامی ایران می‌دانیم. وظیفه‌ی همه‌ی مسئولان می‌دانیم که در راه اقتدار نیروهای مسلح تلاش کنند؛ استحکام این نیروها را در برنامه‌های خودشان قرار بدهند." (۱۳۹۲/۷/۱۳)	استحکام و اقتدار نیروهای مسلح، عامل حفظ امنیت خارجی است.

<p>تقویت نیروهای مسلح با تجهیزات مدرن، نگهداری و خودکفایی، سازندگی درونی، دانش، کسب مستمر تجربه به پشتوانه ایمان لازم است.</p>	<p>" لازم است نیروهای مسلح را تقویت کنیم؛ تقویت با ابزار مدرن و پیشرفته، تقویت با نگهداری و خودکفایی، تقویت با سازندگی‌ها در درون نیروهای نظامی و سازمان صنایع دفاع، تقویت با دانش- کاری که شما در این جا می‌کنید- تقویت با تجربه و آزمایش و تمرین دائمی و مستمر، تقویت با ایمان که پشتوانه همه آنهاست." (۱۳۶۹/۸/۲۸)</p>	<p>مراسم فارغ‌التحصیلی دانشجویان</p>
<p>انس با قرآن عامل تقویت استحکام درونی و ایمان است.</p>	<p>"نظام اسلامی و جامعه‌ی اسلامی با انس روزافزون با قرآن استحکام درونی پیدا می‌کند؛ انس با قرآن ایمان را تقویت می‌کند" (۱۳۹۳/۴/۸)</p>	<p>بیانات در محفل انس با قرآن</p>
<p>استحکام ساخت درونی که همان اتحاد ملی، عزت ملی و توجه به آرمان‌های نظام است بسیار مهم است.</p>	<p>آنچه برای نظام جمهوری اسلامی حائز اهمیت است، استحکام ساخت درونی نظام جمهوری اسلامی است، استحکام درونی ملت ایران است؛ همان چیزی که از روز اول تا امروز توانسته است این کشور را حفظ کند؛ اتحاد ملی، توجه به آرمان‌های والای نظام جمهوری اسلامی، توجه به عزت ملی. (۱۳۹۲/۷/۱۳).</p>	<p>مراسم تحلیف دانشجویان</p>
<p>ساخت درونی نظام با توجه به استعداد بومی باید استحکام یابد</p>	<p>"ما گفته‌ایم «ساخت درونی نظام» باید استحکام پیدا کند، «علم» بایستی رشد پیدا کند؛ «تولید داخلی» بایستی اساس کار باشد؛ «نگاه خوشبینانه به استعداد بومی کشور» بایستی جدی باشد، استعدادها پرورش پیدا کند؛ اینها پایه‌های اصلی کار است." (۱۳۹۲/۶/۲۶)</p>	<p>دیدار فرماندهان</p>
<p>باید کشور را در مقابل نفوذ دشمن، با اقتصاد مقاومتی مستحکم کرد.</p>	<p>"وظیفه‌ی همه‌ی ما این است که سعی کنیم کشور را مستحکم، غیر قابل نفوذ، غیر قابل تأثیر از سوی دشمن، حفظ کنیم و نگه داریم؛ این یکی از اقتضانات «اقتصاد مقاومتی» است که ما مطرح کردیم. در اقتصاد مقاومتی، یک رکن اساسی و مهم، مقاوم بودن اقتصاد است. اقتصاد باید مقاوم باشد؛ باید بتواند در مقابل آنچه که ممکن است در معرض توطئه‌ی دشمن قرار بگیرد، مقاومت کند. این مطلب اولی که لازم بود عرض کنم." (۱۳۹۲/۱/۱)</p>	<p>حرم مطهر رضوی</p>
<p>باید جدیت و اهتمام مضاعف داشت و ساخت درونی را از نظر افزایش توانایی علمی، عزم جدی و تدین مستحکم کرد.</p>	<p>"۱- در انجام مأموریت‌ها، جدیت و اهتمام مضاعف داشته باشید. ۲- ساخت درونی خود را از لحاظ افزایش مهارت‌های گوناگون، توانایی علمی، عزم و اراده جدی و تدین مستحکم کنید." (۱۳۹۰/۹/۷).</p>	<p>دیدار فرماندهان</p>

<p>برای تداوم عزت ملی و اقتدار بین المللی باید آمادگی در همه عرصه‌ها بویژه عرصه رزم نظامی آمادگی داشت.</p>	<p>خود را برای تداوم این عزت ملی و اقتدار بین‌المللی آماده نگه دارید. همه باید آماده باشیم. همه باید برای حفظ ارزش‌های والای ماندگار در طول تاریخ، خود را آماده نگه دارند؛ در عرصه علم، در عرصه کار، در عرصه‌ی صنعت، در عرصه مدیریت و سیاست، و در نوک پیکان، برای دفاع ملی، نیروهای مسلح؛ عرصه رزم نظامی (۱۳۹۰/۸/۱۹).</p>	<p>مراسم تحلیف دانشجویان</p>
<p>ساخت استحکام نظام و اتحاد ملی و نزدیکی دلها بزرگترین بازدارنده هستند.</p>	<p>ما مطمئنیم که ساخت مستحکم نظام جمهوری اسلامی و اتحاد ملی و نزدیکی دلها میان آحاد ملت، بزرگترین بازدارنده است. همه موظفند این ساخت استوار و مستحکم را حفظ کنند و استحکام بیشتری به آن ببخشند. (۱۳۹۰/۸/۱۹)</p>	<p>مراسم تحلیف دانشجویان</p>

در ادامه مضامین سازمان‌دهنده و مضامین فراگیر مطابق جدول شماره (۳)، استخراج می‌شود:

جدول (۳) تبدیل مضمون پایه‌ای به سازمان‌دهنده و فراگیر

مضمون فراگیر	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون پایه‌ای
قدرت معنوی	استحکام در معنویت	استحکام به خاطر تجهیزات معنوی است
بلند همتی	استحکام در عزم و اراده	استحکام به خاطر عزم و اراده است
اتحاد ملی	همدلی ملت	راه‌های استحکام درونی دل‌های یک‌پیک آحاد مردم است
نظام تربیتی شهادت‌طلبانه	روحیه شهادت‌طلبی	تربیت جوانانی با روح شهادت ایجاد استحکام می‌کند
قدرت نظامی	قوه نظامی	منظور از «قُوَّة» فقط قُوَّة‌ی نظامی نیست؛ البتّه قُوَّة‌ی نظامی هم هست
قدرت دانش‌محور	رشد دانشی	از لحاظ علمی خودتان را قوی کنید
قدرت با فناوری پیشرفته	رشد فناوری‌ها	از لحاظ فناوری خودتان را قوی کنید
قدرت اقتصادی	اقتصاد مقاومتی	از لحاظ تولید داخلی قوی کنید
قدرت همه جانبه	کشف ظرفیت‌های داخلی	از لحاظ کشف ظرفیت‌های فراوانی که در این کشور هست ... قوی کنید
قدرت همه جانبه	استحکام همه جانبه	استحکام سیاسی، هم استحکام اقتصادی، هم استحکام فرهنگی، استحکام روحی و روانی
اتحاد ملی	اتحاد مردم نخبگان و مسئولان	استحکام نخبگان و مسئولان
نیروی انسانی انقلابی	رویش روحیه انقلابی در جوانان	جوان‌های عزیز ما بایستی این رویش

		مبارک روحیه‌ی انقلابی را ادامه بدهند
انقلابی‌گری	جهت‌گیری انقلابی	مسئله‌ی کشور، جهت‌گیری انقلابی است
قدرت اقتصادی	اقتصاد مقاومتی	مسئله‌ی کشور، اقتصاد است
دانش‌محوری	رشد دانشی	مسئله‌ی کشور، پیشرفت علمی است
اتحاد ملی	انسجام همه مردم	مسئله‌ی کشور، انسجام آحاد ملت است
قدرت نظامی	پیشرفت تسلیحات، رشد آمادگی رزمی	باید به پیشرفت در تسلیحات و آمادگی رزمی ادامه داد.
قدرت نظامی	حصار مستحکم در مقابل دشمنان آینده	نیروهای مسلح حصار مستحکم در مقابل دشمنان آینده خواهند بود
قدرت نظامی	تقویت نیروهای مسلح، تجهیزات مدرن	تقویت نیروهای مسلح با تجهیزات مدرن، نگهداری و خودکفایی، سازندگی درونی، دانش، کسب مستمر تجربه به پشتوانه ایمان لازم است
اقتدار ملی	اتکا به اقتدار ملی و توان و استعداد بومی	تکیه به اقتدار ملی و به توان داخلی ملی و مستحکم کردن ساخت درونی کشور راه مقابله با دشمن است
قدرت اقتصادی	تلاش در مقابل نفوذ دشمن، اقتصاد مقاومتی، استحکام کشور	باید کشور را در مقابل نفوذ دشمن، با اقتصاد مقاومتی مستحکم کرد
عزم و اراده قوی	عزم جدی	ساخت درونی را از نظر افزایش توانایی علمی، عزم جدی و تدین مستحکم کرد
اتحاد ملی	اتحاد ملی، عزت ملی، توجه به آرمان‌های نظام	استحکام ساخت درونی که همان اتحاد ملی، عزت ملی و توجه به آرمان‌های نظام است بسیار مهم است
بلند همتی	جدیت همیشگی	باید جدیت و اهتمام مضاعف داشت
اتحاد ملی	اتحاد ملی، نزدیکی دلها	ساخت استحکام نظام و اتحاد ملی و نزدیکی دلها بزرگترین بازدارنده هستند
قدرت نظامی	تقویت همه‌جانبه نیروهای مسلح	تقویت نیروهای مسلح با تجهیزات مدرن، نگهداری و خودکفایی، دانش، کسب مستمر تجربه لازم است
قدرت نظامی	واجب‌الوجوب بودن قدرت نظامی	قدرت نظامی واجب‌ترین واجب‌ها برای کشور است
قدرت نظامی	آمادگی در همه عرصه بویژه عرصه رزم نظامی	برای تداوم عزت ملی و اقتدار بین‌المللی باید آمادگی در همه عرصه‌ها بویژه عرصه رزم نظامی آمادگی داشت
قدرت معنوی	انس با قرآن عامل استحکام	انس با قرآن عامل تقویت استحکام

	درونی	درونی و ایمان است
قدرت معنوی	پشتوانه ایمان	تقویت نیروهای مسلح به پشتوانه ایمان لازم است
نیروی انسانی انقلابی	نیروی انسانی دل‌پاک و مستعد مایه پیشرفت ارتش	نوآوری و ابتکار و نیروی انسانی دل‌پاک و مستعد عامل پیشبرد ارتش است
نیروی انسانی با بصیرت	حفظ بصیرت و جهت‌گیری صحیح	نیروهای مسلح بایستی با حفظ بصیرت و جهت‌گیری صحیح، روحیه خوب و آمادگی رزمی را حفظ نمایند

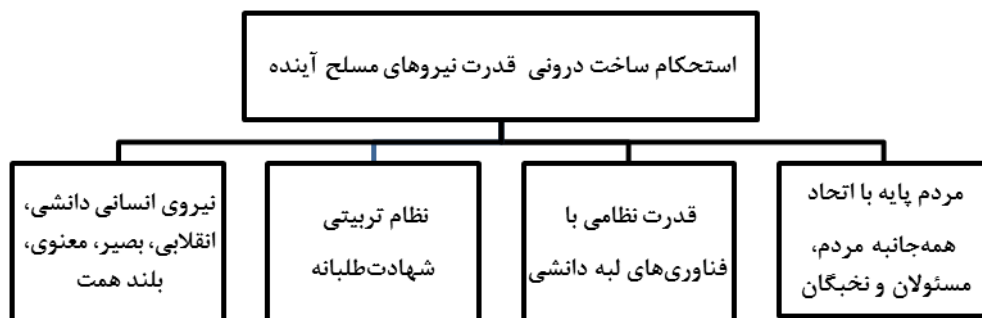
با استفاده از تحلیل مضمون بیانات رهبر معظم انقلاب، مضامین فراگیر در رابطه با استحکام ساخت درونی قدرت برای نیروهای مسلح آینده به شرح زیر ارائه می‌شود:

الف- نیروی انسانی دانشی، انقلابی، بصیر، معنوی، دارای عزم و همت بلند (نیروی مقاومت) نیروی انسانی مهمترین رکن نیروهای مسلح ما را تشکیل می‌دهد که برخورداری از نیروی انسانی انقلابی، بصیر، معنوی، دارای عزم و همت بلند قابلیت‌ها به نیروهای مسلح ما می‌دهد که هیچگاه دست از مقاومت نمی‌کشد.

ب- نظام تربیتی شهادت‌طلبانه لازمه وجود نیروی انسانی انقلابی، بصیر، معنوی، دارای عزم و همت بلند، وجود نظام تربیتی، آموزشی شهادت‌طلبانه است.

ج- قدرت نظامی با فناوری‌های لبه دانشی قدرت نظامی مجهز فناوری‌های متکی به دانش روز هم ایجاد بازدارندگی می‌نماید و هم در مقابل جنگ‌های احتمالی از غافل‌گیری سیستم دفاعی جلوگیری می‌نماید.

د- مردم پایه با اتحاد همه جانبه مردم، مسئولان و نخبگان ملت همواره نقش کلیدی در حفظ یکپارچگی هر سرزمینی را داراست. اتحاد همه مردم، اقوام، مذاهب و به‌ویژه مسئولان و نخبگان جامعه موجب ایجاد یک پشتوانه قوی برای نیروهای مسلح خواهد بود.

شکل (۱) استحکام ساخت درونی قدرت نیروهای مسلح آینده از دیدگاه فرماندهی معظم کل قوا

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

امنیت ملی هر کشور، متکی به نیروهای مسلحی آماده، مجهز، با سطح آموزش بالا و دارای ایمان و هدف معنوی و معتقد به راهی است که در آن گام برمی‌دارند و البته این نیروی مسلح بایستی متکی به مردم باشد که دارای اتحاد باشند. تا بتوانند بطور مداوم از آمادگی و شرایط لازم برای مواجهه با تهدیدات و مقابله با دشمنان برخوردار باشند. در این پژوهش پس از بررسی دیدگاه‌های مقام معظم رهبری در زمینه استحکام ساخت درونی، با استفاده از روش شبکه مضامین، چهار مضمون "نیروی انسانی دانشی، انقلابی، بصیر، معنوی، بلند همت"، "نظام تربیتی شهادت طلبانه"، "قدرت نظامی با فناوری‌های لبه دانشی" و "مردم پایه با اتحاد همه‌جانبه مردم، مسئولان و نخبگان" استخراج گردید. برای نهادینه شدن مضامین بیان شده لازم است تا این مضامین در دانشگاه‌های نیروهای مسلح و مراکز آموزشی بصورت برنامه اجرایی درآید. لذا پیشنهاد می‌شود تا گروه‌های تخصصی در دانشگاه‌های نیروهای مسلح تشکیل گردند و برنامه جامع استحکام بخشی ساخت درونی نیروهای مسلح را تدوین نمایند.

منابع

- پردلی، محمدرضا. (۱۳۹۳). بررسی روند اصلاحات ساختاری در نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و نقش بازدارنده آنها در حراست از امنیت ملی، هفتمین همایش مجازی بین‌المللی تحولات جدید ایران و جهان، قزوین.

- حافظ‌نیا، محمدرضا. (۱۳۸۶). قدرت و منافع ملی (مبانی، مفاهیم و روش‌های سنجش)، تهران: نشر انتخاب.
- رضایی، علی اکبر. و زارع، محمد. (۱۳۹۱). چین و فرآیند انقلاب در امور نظامی، فصلنامه رهنامه سیاست‌گذاری، سال سوم، شماره دوم.
- زرقانی، سیدهادی. (۱۳۸۸). مقدمه‌ای بر قدرت ملی: کارکردها، محاسبه و سنجش، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- سایت آرشیو موضوعی بیانات رهبر معظم انقلاب.
- شیخ‌زاده، محمد. (۱۳۹۰). تدوین الگوی رهبری خدمت‌گزار از دیدگاه امام خمینی (ره) و مقایسه آن با برخی از الگوهای رهبری خدمت‌گزار در مدیریت نوین، رساله دکتری، دانشگاه تهران.
- فاضلی‌نیا، نفیسه. (۱۳۸۵). ژئوپلیتیک شیعه و مسئله امنیت ملی ایران، فصل‌نامه شیعه‌شناسی، سال چهارم، ش ۱۳.
- فرتوک‌زاده، حمیدرضا. و وزیری، جواد. (۱۳۹۴). گذار به اقتصاد مقاومتی، تهران: انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی، چاپ اول.
- قربانی، مصطفی. (۱۳۹۴). استحکام بخشی ساخت درونی قدرت از دیدگاه امام خمینی (ره)، خبرگزاری فارس.
- کشتکار، مهران. و حاتمی، حمیدرضا. (۱۳۹۴). الگوی مفهومی مشارکت سازمان یافته مردمی برای تحقق استحکام ساخت درونی قدرت نظام، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، سال هجدهم، شماره ۶۹.
- Attride-Stirling, J. (2001). Thematic Networks: An Analytic Tool for Qualitative Research, *Qualitative Research*, 1 (3): 385-405.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2):77-101.
- Glassner, M. (2004). *Political Geography*, Blak Hill.